

Karolina Wanda Olszowska
(Uniwersytet Jagielloński)

HALIDE EDIP ADIVAR – BOJOWNICZKA O PRAWA TURECKICH KOBIET

ABSTRACT

HALIDE EDIP ADIVAR – A FIGHTER FOR THE RIGHTS OF TURKISH WOMEN

Halide Edip Adivar should be one of the most famous Turkish women. A writer, journalist, social activist, speaker, wife, mother and fighter for the rights of Turkish women. In her books, she devoted a lot of space to the fight with the many marriages she had experienced and which had a great impact on her life. When women could not take part in the election, her surname was entered manually by the Turks on electoral cards. It is worth to know the life of this unique person, because in many aspects she was ahead of the age in which she lived. Today, she could be a role model, only you have to get to know she first.

KEYWORDS: Halide Edip Adivar, women rights, Turkey

Niedawno Polacy świętowali setną rocznicę otrzymania przez Polki praw wyborczych. Turczynki musiały na swoje prawa wyborcze jeszcze trochę poczekać, ale już na przełomie upadku Imperium Osmańskiego i powstania Republiki Turcji pojawiły się kobiety, które w patriarchalnym społeczeństwie walczyły o prawa swojej płci. Jedną z najważniejszych bojowniczej o prawa tureckich kobiet była Halide Edip Adivar.

Halide – kobieta dobrze wykształcona

Halide Edip Adivar postrzegano jako symbol narodzin tureckiego (początkowo osmańskiego) feminizmu. Nie była jedyną działaczką, pod koniec

XIX wieku coraz więcej wykształconych osmańskich kobiet domagało się swoich praw i zdawała sobie sprawę z wagi edukacji żeńskiej, jednak bezsprzecznie była jedną z najważniejszych i najbardziej rozpoznawalnych.

Halide Edip urodziła się w 1884 w Stambule¹. Pochodziła z wyższej klasy społecznej, jej ojciec Mehmed Edip Bej był sekretarzem sułtana Abdülhamida II (1876–1909), matka – Fatma Berifem Hanım umarła gdy dziewczynka była mała². Przyszła pisarka została wychowana inaczej niż większość tureckich dzieci. Jej ojciec był anglofilem. Halide w dzieciństwie nosiła sukienki uszyte na angielską modłę, w lecie białe lniane, w zimie ciemnoniebieskie, niejednokrotnie stroje sprowadzano dla niej z Londynu³. Jako jedyna Turczynka uczęszczała do greckiego przedszkola, jak sama wspomina uwielbiała swoją grecką nauczycielkę⁴. Obok przedstawiciele mniejszości ekonomicznych i religijnych mieszkała od najmłodszych lat, z tego też powodu nie miała do nich uprzedzeń, co ma odbicie w jej powieściach.

W powieściach Halide Edip często poruszane były wątki poligamii, co mogło wynikać z sytuacji w domu rodzinnym. „Poligamia oraz jej skutki wywarły bardzo negatywny wpływ na moje dzieciństwo”. Najpierw po śmierci żony, Mehmed ożenił się ponownie, a później wziął sobie jeszcze jedną małżonkę. Gdy obydwie małżonki zamieszkały w jednym domu rozpoczął się bardzo trudny okres w życiu wszystkich domowników. Początkowo kobiety zachowywały pozory, ale później sytuacja stawała się coraz bardziej napięta. Pokoje żon był rozmieszczone naprzeciwko siebie, a ojciec odwiedzał je w ustalonej kolejności. To doświadczenie z dzieciństwa tak negatywnie wpłynęło na pisarkę, że całe życie walczyła z poligamią w tureckim społeczeństwie.

Swoją pierwszą edukację odebrała w domu, ojciec zatrudnił dla niej nauczyciela, który uczył dziewczynkę Koranu. Halide jako dorosła kobieta krytykowała taki sposób edukacji, gdyż podobnie jak w szkołach przymietetowych uczyła się czytać Koran nie znając języka arabskiego i nie rozumiejąc treści⁵. W roku szkolnym 1893/1894 Halide Edip rozpoczęła naukę

1 Jedne źródła podają 1882 rok, a inne 1884, trudno jest ustalić jaka data jest prawidłowa. İpek Çalışlar – autorka najdokładniejszej biografii pisarki – skłania się ku późniejszej dacie (İ. Çalışlar, *Halide Edib – Biyografisine Siğmayan Kadın*, İstanbul 2010, s. 9).

2 K. Öztürk, *Halide, Tutku, Hüznün, İsyân*, İstanbul 2009, s. 32.

3 H.E. Adıvar, *Mor Salkımlı Ev*, İstanbul 2009, s. 37.

4 *Ibidem*, s. 38–41.

5 *Ibidem*, s. 76–77.

w amerykańskim college'u dla dziewcząt (ang. *The American College for Girls*). Była to szkoła prowadzona przez amerykańskich misjonarzy, z językiem wykładowym angielskim. Dziewczynka była bardzo zadowolona, że teraz może czytać książki swojego dzieciństwa w oryginale⁶. Ojciec bardzo dbał o staranne wykształcenie córki. Pobierała edukację w języku angielskim, ale również miała zatrudnionego nauczyciela, który uczył ją arabskiego, żeby mogła poznać Koran. Przez niedługi okres czasu uczyła się gry na pianinie, ale jak sama wspomina nie miała do tego talentu⁷.

W czasie pobytu w amerykańskiej szkole Halide poznała swojego późniejszego męża Seliha Zeki Udzielał jej korepetycji z matematyki, gdyż nie radziła sobie z tym przedmiotem. Do jej ulubionych należały za to literatura, astronomia oraz filozofia⁸. Zeki Bej w tym czasie pełnił funkcję dyrektora obserwatorium meteorologicznego, był też wykładowcą dwóch szkół wyższych⁹. Był od niej znacznie starszy, ona miała nieco ponad piętnaście lat, on dobiegał sześćdziesiątki.

W 1901 roku Halide jako pierwsza Turczynka ukończyła Robert College¹⁰. W tym samym roku została żoną Zeki Beja. Początkowo wiodła życie dobrze urodzonej tureckiej pani domu, ale jednocześnie pomagała mężowi w pracy, przygotowując życiorysy angielskich matematyków¹¹. W wolnym czasie zaczytywała się we francuskiej literaturze. Jesienią 1902 roku miała objawy załamania nerwowego, doświadczyła bezsenności i widziała świat w ciemnych kolorach. Jak się okazało była w ciąży, urodziła syna Alego Ayetullaha¹². Przez kilka miesięcy miała koszmary i towarzyszyły jej lęki o zdrowie i życie noworodka, co dodatkowo utrudniało jej wyjście z depresji. W 1905 roku urodził się drugi potomek Halide i Zeki Beja, Hassan Hikmetullah Togo¹³. W tym czasie młoda matka powróciła do twórczości Shakespeare'a. Był jednym z jej ulubionych autorów, w przyszłości przetłumaczyła wiele jego dzieł na turecki.

6 İ. Enginün, *Halide Edib Adıvar'ın Eserlerinde Doğu be Batı Meselesi*, İstanbul 1978, s. 24.

7 H.E. Adıvar, *op. cit.*, s. 86.

8 H.D. Jenkins, *Robert Kolej'in Kızları. Misyonerlik Feminizm Yabancı Okullar*, İstanbul 2008, s. 135.

9 İ. Çalışlar, *op. cit.*, s. 36.

10 *Ibidem.*, s. 39.

11 H.E. Adıvar, *op. cit.*, s. 142–143.

12 H.E. Adıvar, *Memoirs of Halide Edib*, London New York 1926, s. 210–213.

13 H.E. Adıvar, *Mor...*, *op. cit.*, s. 145.

20 lipca 1908 roku została otwarta gazeta „Tanin” („Odgłos”). Pisarka wraz z mężem również dołączyła do zespołu. Ona publikowała w kolumnie literackiej, Selih Zeki zajmował się naukami ścisłymi¹⁴. Wtedy Halide poznała ówczesnych wiodących literatów w kraju i rozpoczęła karierę pisarki. Co ciekawe, Halide pisała w domu „nie była wystarczająco wyemancypowana, by iść do siedziby gazety” z tego też powodu części kolegów nigdy nie zobaczyła¹⁵.

Halide walczy o prawa kobiet

Dla Halide rok 1910 stał się jednym z najbardziej przełomowych. Po traumie jaką wywarły na niej wielożeństwo ojca i sytuacja w domu, była zdecydowaną zwolenniczką monogamii. Po śmierci matki Halide Mehmed Edip ożenił się ponownie z kobietą niższego stanu (co w Imperium Osmańskim nie było niczym wyjątkowym), z nową żoną doczekał się dwóch córek. Później pod jej nieobecność poślubił drugą kobietę. Gdy obydwie małżonki zamieszkały w jednym domu rozpoczął się bardzo trudny okres w życiu wszystkich domowników. Początkowo kobiety zachowywały pozory, ale później sytuacja stawała się coraz bardziej napięta. Pokoje żon był rozmieszczone naprzeciwko siebie, a ojciec odwiedzał je w ustalonej kolejności¹⁶. Pewnego dnia ojciec jako pierwszą odwiedził pierwszą żonę i nie zszedł już na rodzinną kolację. Następnego dnia ogłosił, że on wraz z nią i ich córkami przeprowadzają się ponownie do *Domu z Wisteria sinensis*, a reszta rodziny w tym Halide i druga żona przenoszą się w pobliże Amerykańskiego college'u, Halide wspomina to jako jedno z najbardziej traumatycznych wydarzeń w życiu¹⁷.

Gdy tylko dowiedziała się, że jej mąż zastanawia się nad poślubieniem innej kobiety, wyprowadziła się z domu wraz z synami. Kiedy wróciła po kilku tygodniach dowiedziała się od Seliha Zekiego, że zawarł drugi związek małżeński i uważa, iż poligamia jest potrzebna w niektórych aspektach życia więc proponuje jej, aby dalej kontynuowali swój związek (z Halide jako pierwszą żoną)¹⁸. Małżonkowie rozwiedli się po dziewięciu latach wspólnego pożycia.

¹⁴ *Ibidem*, s. 156.

¹⁵ H.E. Adivar, *Memoirs...*, *op. cit.*, s. 263.

¹⁶ *Ibidem*, s. 145.

¹⁷ İ. Enginün, *op. cit.*, s. 24.

¹⁸ H.E. Adivar, *Mor...*, *op. cit.*, s. 186.

Po rozwodzie i przeprowadzeniu się do własnego domu kariera Halide jako pisarki i mówcy nabrała rozpędu. W 1911 roku z Salonik do Stambułu przybył Ziya Gökalp¹⁹, twórca tureckiego nacjonalizmu i poeta związany z Komitetem Jedności i Postępu. Przez cztery lata był on częstym gościem w domu pisarki. Ich drogi rozeszły się w 1915 roku przez odmienne poglądy polityczne. W 1912 roku podczas kongresu organizacja *Tureckie Ognisko* przyznała członkostwo Halide. Była ona pierwszą kobietą w tym gronie²⁰.

Podczas pierwszej wojny bałkańskiej duża część mieszkańców Stambułu opuściła miasto w obawie przed bułgarskimi wojskami. Siostra Halide przybyła z uchodźcami z Adrianopola. Babcia udała się do Mekki, a synowie zostali wysłani do Bursy. Edip została w mieście, aby udzielać się w *Towarzystwie Poprawy Sytuacji Kobiet* (tur. *Teali-i Nisvan Cemiyeti*) i razem z innymi kobietami opiekować się rannymi²¹. To pierwsze w imperium osmańskim żeńskie stowarzyszenie zostało założone przez nauczycielki i dobrze wykształcone kobiety. Postawiły w nim na samorozwój, zorganizowały m.in. lekcje francuskiego i angielskiego dla członkiń, a także otwarte zajęcia dla określonej liczby tureckich kobiet, obejmujące między innymi tematy związane z wychowywaniem dzieci i usprawnieniem prac domowych. Kobiety zorganizowały mały szpital (trzydzieści łóżek) i opiekowały się rannymi w wojnie bałkańskiej. Był to pierwszy przypadek w historii Imperium Osmańskiego, kiedy kobiety opatrywały obcych mężczyzn i wywołało to niemały skandal²².

Prawdziwe zainteresowanie poprawą sytuacji edukacyjnej kobiet pojawiło się u rządzących w 1913 roku. Zaczęto otwierać nowe szkoły dla dziewcząt oraz lepiej zaopatrywać już istniejące. Halide była zwolenniczką zreformowania szkół przymeczetowych tak, aby poza nauką Koranu wprowadzić również przedmioty ścisłe²³. Starych nauczycieli mieli zastąpić nowi, nowocześniejsi i znający europejskie sposoby nauczania. Za reorganizację szkół wakfowych²⁴ dla chłopców odpowiedzialny był Ali Bej, a za żeńskich Nakiye Hanım. Halide Edip została głównym inspektorem oraz doradcą²⁵.

19 Ziya Gökalp (1876–1924), socjolog, pisarz, poeta, uważany jest za ojca tureckiego nacjonalizmu. (H.T. Gönensay, *Ziya Gökalp*, „Tan Gazetesi”, 25 Ekim 1949, s. 2.

20 İ. Çalırlar, *op. cit.*, s. 98–99.

21 H.E. Adıvar, *Mor...*, *op. cit.*, s. 197.

22 H.E. Adıvar, *Memoirs...*, *op. cit.*, s. 335.

23 *Ibidem*, s. 351.

24 *Ibidem*, s. 352.

25 *Ibidem*, s. 351.

W tym okresie ważną osobą w życiu rodziny Edip był doktor Adnan. Związany był z Młodoturkami i podczas wojny włosko-tureckiej pracował w Czerwonym Półksiężycu (tur. *Kızılay*). W tym okresie związany był blisko z Enverem Paszą, później jednak przeszedł na stronę Mustafy Kemala. W 1917 roku poślubił Halide Edip. Od 1919 roku oboje małżonkowie popierali rząd ankarski. Po zajęciu przez Greków Izmiru Halide angażuje się w organizowanie protestów w stolicy. Był to początek jej kariery jako mówcy. Na wiecu na Sulanahmecie, gdzie zebrało się 200 tys. osób, ponownie przemawiała turecka pisarka, mówiąc o dwunastym punkcie Wilsona, który dotyczył autonomii dla różnych narodowości Imperium Osmańskiego²⁶. Po tym dniu Halide stała się symbolem i na stałe weszła do tureckiej historii²⁷.

Pisarka stawała się coraz bardziej niebezpieczna dla padyszacha i Brytyjczyków okupujących wówczas Stambuł. Groziło jej zesłanie na Maltę, więc wraz z mężem i synami uciekła do Anatolii z planem przedostania się do Ankary, do Mustafy Kemala. W 1920 roku spotkała dziennikarza Yunusa Nadi (Abalıoğlu), wspólnie z którym w tym samym roku założyła pierwszą turecką agencję prasową – *Agencję Anatolijską*²⁸. Jej zadaniem było rozpowszechnianie informacji o wojnie narodowo-wyzwoleńczej i wspieranie w ten sposób rządu ankarskiego.

Po pierwszej bitwie pod İnönü (6–10 stycznia 1921) Halide wraz z grupą oficerów udała się do szpitala w Eskişehir, aby tam pomagać przy rannych. Podczas drugiej bitwy pod İnönü (23 marzec – 1 kwietnia 1921) kobiety odegrały ważną rolę. Nosiły broń, jedzenie i picie dla walczących żołnierzy²⁹. Halide w dalszym ciągu pracowała w szpitalu. 5 sierpnia 1921 Gazi Mustafa Kemal Pasza objął stanowisko naczelnego dowódcy³⁰. Jedenaście dni później (16 sierpnia) Halide dostała wezwanie na front zachodni³¹. Wzięła udział w bitwie nad Sakaryą. Za swoje męstwo dosłużyła się stopnia kaprala (tur. *onbaşı*)³².

26 8 January, 1918: *President Woodrow Wilson's Fourteen Points*, http://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.asp (dostęp: 23.02.2019).

27 İ. Enginün, *op. cit.*, s. 48.

28 Anadolu Ajansı, *Kuruluşundan Bugüne Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/p/tarihce> (dostęp: 16.02.2019).

29 H.E. Adivar, *Türkün Ateşle İmtihani*, İstanbul 2017, s. 204–205.

30 A. Göze, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Devrimi Tarihi*, İstanbul 2000, s. 101.

31 H.E. Adivar, *Türkün...*, *op. cit.*, s. 232.

32 *Ibidem*, s. 253.

Rozczarowanie nową Republiką

W 1926 roku Halide, Adnan i wielu innych byłych współpracowników Kemala zostało oskarżonych o zdradę i musiało uchodzić z kraju. Pani Adivar, która w tym czasie bardzo podupadła na zdrowiu, zmuszona była udać się na leczenie do Wiednia, gdzie towarzyszył jej mąż. W dwudziestolecie międzywojennym Halide Edip była jedną z najbardziej znanych na świecie Turczynek. W 1928 roku została zaproszona do Stanów Zjednoczonych. Była pierwszą kobietą, która przemawiała w Instytucie Nauk Politycznych Williamstown (ang. *The Institute of Politics at Williamstown*)³³. Trzy lata później przyjęła posadę gościnnego wykładowcy na College Bernarda Uniwersytetu Kolumbia. W tym czasie pisała również do „The New York Times”. Przykładowo, 2 lutego 1931 roku opublikowała artykuł o Mustafie Kemal³⁴. Została również zaproszona do członkostwa w Międzynarodowym Towarzystwie im. Marka Twina³⁵.

Pierwszy prezydent Kemal Atatürk zmarł 10 listopada 1938 roku, kilka miesięcy później jego następca i bliski współpracownik İsmet İnönü zaproponował małżeństwu Adivar powrót do kraju³⁶. Po powrocie pisarka zaczęła wykładać język i literaturę angielską na Wydziale Literatury Uniwersytetu Stambulskiego, uzyskała również jako pierwsza turecka kobieta tytuł profesora³⁷. Podczas II wojny światowej była zdecydowaną przeciwniczką III Rzeszy i opowiadała się przeciwko jakimkolwiek reżimom³⁸. Dużo energii poświęciła tłumaczeniu Shakespeare’a na język turecki. W 1940 roku w gazecie „Akşam” („Wieczór”) ukazał się przekład *Hamleta*.

W wyborach przeprowadzonych 14 maja 1950 roku Halide Edip Adivar została wybrana posłanką z izmirskiej listy Partii Demokratycznej³⁹. Za-

33 AAUW, *Muslim Feminism in History: Halidé Edib Adivar*, <https://www.aauw.org/2016/03/28/muslim-feminism-in-history> (dostęp: 23.02.2019).

34 H.E. Adivar, *Says Turks Resert Kemal's Methods; Mme. Halide Edib Finds Dictator Too Eager to Set Up European Standards and Culture*, „The New York Times”, 2 February 1931, <https://www.nytimes.com/1931/02/02/archives/says-turks-resent-kemals-methods-mme-halide-edib-finds-dictator-too.html> (dostęp: 26.02.2019).

35 İ. Enginün, *op. cit.*, s. 73 (powyższą informację podaje jedynie ten autor).

36 C. Koçak, *Türkiye’de İlk Partili Siyâsi Sistem Kuruluş Yılları (1945–1950). İkinci Parti*, İstanbul 2010, s. 299.

37 H. Göze, *Zor Yılların Kadını Halide Edip Adivar*, İstanbul 2003, s. 5.

38 İ. Enginün, *op. cit.*, s. 75.

39 TBMM, Yasama Organı Üyelerinin Tercüme-i Halleri (YOÜTH), SM/1729/1/9. s. 2.

przysiężona została 6 czerwca 1950 roku⁴⁰. Pisarka będąca od lat bardzo ważną postacią życia politycznego i kulturowego w Turcji, wygłosiła w parlamencie (tur. *Türkiye Büyük Millet Meclisi*) przemowę dotyczącą demokracji, wolnych wyborów i wielopartyjności⁴¹. 5 stycznia 1954 roku w gazecie „Cumhuriyet” ukazał się list Halide Edip, która informowała, że rezygnuje z życia politycznego, a jako swojego pełnomocnika do parlamentu wyznacza Sameta Ağaoğlu⁴². 8 lutego 1954 roku została honorowym członkiem Towarzystwa Turecko-Amerykańskiego (tur. *Türk-Amerikan Derneği*)⁴³.

Dużym ciosem dla pisarki była śmierć męża dr Adnana Adıvara w dniu 1 lipca 1955 roku⁴⁴. Jednakże obserwując jej późniejszą twórczość, można wysunąć wniosek, że uciekała od samotności w pisarstwo. W 1957 roku w czasopiśmie „Hayat” („Życie”) opublikowała opowiadania *Ulica Akile Hanım* (tur. *Akile Hanım Sokağı*). W 1958 roku w gazecie „Milliyet” („Narodowość”) ukazał się *Syn Kerima Usty* (tur. *Kerim Usta'nın oğlu*). W „Republice” w 1959 roku została opublikowana *Komedia o ulicy miłości* (tur. *Sevda Sokağı Komedyası*), a dwa lata później powieść *Uczynna dziewczyna* (tur. *Çaresaz*). Jej ostatnim dziełem były opublikowane w 1963 roku *Fragmety życia* (tur. *Hayat parçaları*)⁴⁵.

Halide Edip Adıvar umarła 10 stycznia 1964 roku w Stambule⁴⁶. Została pochowana obok męża na cmentarzu Merkel Efendi⁴⁷.

Podsumowanie

Po dziś dzień zajmuje ona ważne miejsce w tureckiej historii literatury, uważana jest za czołową turecką pisarkę. Jej utwory doczekały się wielu

⁴⁰ TBMM, YOÜTH, HT/1729/1/9. s. 1.

⁴¹ *Dünkü Melis müzakeresi*, Milliyet Gazetesi 3 Haziran 1950, s. 5.

⁴² S. Ağaoğlu, *Babamın Arkadaşları*, İstanbul 1969, s. 172.

⁴³ S. Er, *İnişler Çıkışlar ve Çelişkilerle Dolu bir Hayat*, „Kültür Ajanda Dergisi”, Şubat 2018, s. 85.

⁴⁴ *Adnan Adıvar dün vefat etui*, Milliyet, 2 Temmuz 1955, s. 7.

⁴⁵ İ. Enginün, *op. cit.*, s. 75.

⁴⁶ Różne źródła podają za dokładną datę śmierci 9 lub 10 stycznia 1964. Zob. *Mrs. Halide Edib Adıvar Dies*, „The New York Times”, 11 January 1964, <https://www.nytimes.com/1964/01/11/mrs-halide-edib-adıvar-dies.html> (dostęp: 17.02.2019).

⁴⁷ E. Kalkan, *İstanbul'un mistik yolu*, „Cumhuriyet”, 17 Mayıs 2015, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/sokak/278557/istanbul_un_mistik_yolu.html# (dostęp: 27.02.2019).

wznowień i tłumaczeń na języki obce. Popiersie Halide Edip znajdują się w części muzealnej Anıtkabiru (mauzoleum Kemala Atatürka). Ta niezwykła kobieta znana jest każdemu współczesnemu Turkowi, nawet jeśli idee o które walczyła i wartości jakie wyznawała odchodzą w tureckim społeczeństwie w coraz większe zapomnienie. Jej życiorys stanowi żywą historię zmian jakie zachodziły w Imperium Osmańskim, a później Republice Turcji jeśli chodzi o emancypację kobiet. Swoim życiem pokazała jak długą drogę przeszła i ile zrobiła dla praw kobiet w Turcji.

Bibliografia

Źródła

Adıvar H. E., *Memoirs of Halide Edib*, London New York 1926.

Adıvar H. E., *Mor Salkımlı Ev*, İstanbul 2009.

Adıvar H. E., *Türkün Ateşle İmtihanı*, İstanbul 2017.

Adnan Adıvar dün vefat etui, Milliyet, 2 Temmuz 1955.

Dünkü Melis müzakeresi, Milliyet Gazetesi 3 Haziran 1950.

TBMM, YOÜTH, SM/1729/1/9.

TBMM, YOÜTH, HT/1729/1/9.

Opracowania

Ağaoğlu S., *Babamın Arkadaşları*, İstanbul 1969.

Çalışlar İ., *Halide Edib – Biyografisine Sığmayan Kadın*, İstanbul 2010.

Enginün İ., *Halide Edib Adıvar'ın Eserlerinde Doğu be Batı Meselesi*, İstanbul 1978.

Er S., „İnişler Çıkışlar ve Çelişkilerle Dolu bir Hayat, „Kültür Ajanda Dergisi”, Şubat 2018.

Gönensay H. T., *Ziya Gökalp*, „Tan Gazetesi”, 25 Ekim 1949.

Göze A., *Türk Kurtuluş Savaşı ve Devrimi Tarihi*, İstanbul 2000.

Göze H., *Zor Yılların Kadını Halide Edip Adıvar*, İstanbul 2003.

Jenkins H. D., *Robert Kolej'in Kızları. Misyonerlik Feminizm Yabancı Okullar*, İstanbul 2008.

Koçak C., *Türkiye'de İlk Partili Siyâsî Sistemin Kuruluş Yılları (1945–1950). İkinci Parti*, İstanbul 2010.

Öztürk K., *Halide, Tutku, Hüzün, İsyân*, İstanbul 2009.

Źródła Internetowe

- AAUW, *Muslim Feminism in History: Halidé Edib Adivar*, <https://www.aauw.org/2016/03/28/muslim-feminism-in-history> (dostęp: 23.02.2019).
- Adivar H.E., *Says Turks Resert Kemal's Methods; Mme. Halide Edib Finds Dictator Too Eager to Set Up European Standards and Culture*, „The New York Times”, 2 February 1931, <https://www.nytimes.com/1931/02/02/archives/says-turks-resent-kemals-methods-mme-halide-edib-finds-dictator-too.html> (dostęp: 26.02.2019).
- Anadolu Ajansı, *Kuruluşundan Bugüne Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/p/tarihce> (dostęp: 16.02.2019).
- Kalkan E., *İstanbul'un mistik yolu*, „Cumhuriyet”, 17 Mayıs 2015, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/sokak/278557/istanbul_un_mistik_yolu.html# (dostęp: 27.02.2019).
- Mrs. Halide Edib Adivar Dies*, „The New York Times”, 11 January 1964, <https://www.nytimes.com/1964/01/11/mrs-halide-edib-adivar-dies.html> (dostęp: 17.02.2019).
- 8 January, 1918: President Woodrow Wilson's Fourteen Points*, http://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.asp (dostęp: 23.02.2019).

ABSTRAKT

HALIDE EDİP ADIVAR – BOJOWNICZKA O PRAWA TURECKICH KOBIET

Halide Edip Adivar powinna być jedną z najbardziej znanych tureckich kobiet. Pisarka, dziennikarka, działaczka społeczna, mówczyni, żona, matka i bojowniczką o prawa tureckich kobiet. W swoich książkach wiele miejsca poświęciła walce z wielożeństwem, którego doświadczyła i które wywarło bardzo duży wpływ na jej życie. Gdy jeszcze kobiety nie mogły brać udziału w wyborach jej nazwisko było wpisywane ręcznie przez Turków na karty wyborcze. Warto poznać życie tej wyjątkowej osoby, bo w wielu aspektach wyprzedzała epokę w jakiej żyła. Dzisiaj może być wzorem do naśladowania, tylko najpierw trzeba ją poznać.

SŁOWA KLUCZOWE: Halide Edip Adivar, prawa kobiet, Turcja
